

IN MEMORIAM

Dr. HATIDŽA ČAR-DRNDA
(1947-2014)

Kolektiv Orijentalnog instituta 12. decembra 2014. godine ostao je bez svog vrijednog člana historičara osmaniste, dr. Hatidže Čar-Drnda. Rođena je 12. decembra 1947. godine u Đuličanu kod Glamoča, gdje je završila osnovnu školu i gimnaziju. U Sarajevu je studirala na Filozofskom fakultetu na Odsjeku za orijentalistiku i stekla zvanje profesora arapskog jezika i književnosti. S obzirom na koncepciju studijskih grupa koje su uključivale i studij turskog i osmanskog jezika te osnove perzijskog, ona je stekla potrebno znanje i iz ovih jezika.

Po završetku studija zaposlila se u Energoinvestu (1971-1975) u izvornom odjeljenju kao komercijalni referent i prevodilac za arapski jezik. Svoju naučnu karijeru započinje u Orijentalnom institutu u Sarajevu od 1975. u Odjeljenju za izučavanje historije jugoslovenskih naroda u periodu osmanske vlasti. Postdiplomski studij je okončala 1985. godine na Filozofskom fakultetu u Sarajevu na Odsjeku historije odbranivši rad *Visočka nahija u 15. i 16. stoljeću*.

Te godine je doživjela tešku saobraćajnu nesreću te njen naučni rad gubi kontinuitet. U ratnom periodu od juna 1993. – august 1997. provela je u Njemačkoj (München). Između ostalih poslova radila je volonterski u Institut für Geschichte und Kultur des Nahen Orients sowie Turkologie, gdje je istraživala građu za izučavanje nekih begovskih porodica sa društveno-političkim značajem na tlu Bosne i Hercegovine. Od 1998. ponovo nastavlja rad u Orijentalnom institutu u Sarajevu.

Doktorsku disertaciju pod naslovom *Nastanak Mostara: urbani i demografski razvoj grada do kraja XVI stoljeća*, odbranila je u Sarajevu, na Filozofskom fakultetu 10.09. 2008. Nakon toga radila je na projektima koji se tiču urbanog razvoja mnogih gradova. Penzionisana je kao viši naučni saradnik 2013. godine.

Tokom skoro četiri decenije istraživačkog rada dr. Hatidža Čar-Drnda je koncipirala svoj istraživački rad u naučnim projektima na raznovrsnim

izvorima i građi koji se odnose na prostor bivše Jugoslavije konsultujući i stručnu literaturu na više jezika. Od samog početka rada u Orijentalnom institutu dr. Čar se bavila primarnim izvorima. Znajući koliko su izvori značajni za korektnu rekonstrukciju historijskih procesa, ona nikad nije odustajala od izvora tokom svog radnog vijeka i zadržala je nepokolebljiv stav naučnika prema ovakvom pristupu – bez obzira na činjenicu što je radila u vremenu kada su se arhivska istraživanja počela tretirati sporednim poslom, dok je to zapravo izuzetno težak istraživački proces koji sporo daje rezultate.

Već je svojom magistarskom radnjom o Visočkoj nahiji u žižu svog interesovanja postavila urbana naselja u osmanskome periodu. To objašnjava i njeno dugogodišnje bavljenje sidžilima, preslik društvene interakcije unutar urbane sredine. Svoja istraživanja i opservacije o teritorijalnoj i upravnoj organizaciji Visočke nahije, kao i sidžilu Visočkog kadiluka, objavila je u naučnim časopisima kroz više izvornih naučnih radova.

Dr. Čar se posebno zanimala za sidžile (sudske protokole) koji su prvorazredni izvori za izučavanje svih aspekata kulturne i opće povijesti jedne urbane sredine, kao i službene komunikacije centralnih organa sa lokalnom vlašću. U okviru tih istraživanja dr. Čar je između ostalog objavila monografiju *Tešanjski sidžil*, kao i niz naučnih radova na osnovu podataka koje je crpila iz različitih sidžila, dok je Fočanski sidžil ostao iza njene smrti u rukopisu. Njen osebujni pristup u interpretaciji podataka iz različitih izvora može se vidjeti u njenom radu “Integracija nekih Egipćana u bosansko društvo” (Prilozi IIS 37), jer je nastao upravo na osnovu podataka iz sarajevskog i mostarskog sidžila, te deftera za Hercegovački sandžak.

S obzirom na strateški položaj Bosanskog ejaleta važan segment izučavanja historije osmanskog perioda jeste istraživanje odbrambenog tvrđavskog kompleksa koji je štitio granice Carstva. Prepoznajući to kao esencijalno pitanje u rješavanju vojnog uređenja Bosanskog ejaleta dr. Čar-Drnda je uspješno uradila istraživački projekt *Tvrđave u Hercegovačkom sandžaku do kraja 16. stoljeća* kao svoj radni zadatak u Orijentalnom institutu. Rezultati do kojih je došla jedan su nezaobilazan prilog rasvjetljavanju ovog značajnog pitanja, čije rješavanje sigurno ima implikacije i na našu sadašnjost, a time i budućnost.

Njen zadnji radni zadatak je bio i *Sarajevo na razmeđu dva stoljeća (17. i 18.)* koji, iako je veoma marljivo radila, nije uspjela privesti kraju, jer ju je omela bolest i smrt.

Teme kojima se bavila dr. Čar su raznovrsne: pitanje položaja žene i njen društveni status u osmanskome društvu, značaj i uloga vakufa u razvoju urbanih sredina, obrazovne institucije u Bosanskom ejaletu,

demografske strukture pojedinih nahija, razvoj i kulturna povijest raznih gradova, kao što su Mostar, Tešanj, Foča, Fojnica, Kreševo, Prijepolje, Mileševo, Jeleč, Pljevlja, Novi Pazar, Nova Varoš. Rezultate svojih istraživanja objavljivala je u raznim časopisima u Bosni i Hercegovini i izvan nje, kao i kroz učešća na međunarodnim konferencijama.

Zaista je teško sažeti na par stranica rezultate dugogodišnjeg posvećenog i marljivog istraživačkog rada dr. Hatidže Čar-Drnda. Njena bibliografija, uključujući i prijevode sa savremenog arapskog jezika, obuhvata preko pedeset jedinica, te brojne prikaze i osvrte na naučna izdanja u regionu i šire. Izuzetno su značajna izdanja Orijentalnog instituta čiji je autor dr. Hatidža Čar Drnda. *Sidžil tešanjskog kadiluka (1740-1752)*, u seriji Monumenta turcica (2005), te *Nastanak Mostara: urbani i demografski razvoj grada do kraja XVI stoljeća*, posthumno izdata u seriji Posebna izdanja (2015) koja predstavlja proširenu verziju njene doktorske teze.

Sabaheta Gačanin